

Tekstistä taidetta

Käsin kirjoitettu erottuu edukseen

Kaunis tekstausta tekee vaikutuksen näin tietokoneaikana. Kokeile kalligrafiaa esimerkiksi joulukorteissa, pikkujoulukutsuissa, pöytäkorkeissa tai lahjasinapin etiketissä! *Teksti Nanna Särkkä • Kuvat Arto Wiikari ja Suomen Kalligrafiyhdistys*

” Kalligrafia” on kreikkaa ja tarkoittaa kaunista kirjoitusta (*kallos* = kaunis ja *graphein* = kirjoittaa). Se on ikivanha taiteen ja käsityöosaamisen laji, jossa tekstillä pyritään antamaan mahdollisimman kaunis ulkoasu. Välineinä on perinteisesti käytetty sivellintä sekä sulka- ja ruokokyniä, nykyään metalliteriä.

Kalligrafia on yhdistelmä kurinalaisuutta ja taiteellista ilmaisu. Perustan muodostavat klassiset kirjainmuodot, jotka pitää tuntea ja joiden rakenne, muoto ja luonne tulee ymmärtää. Niitä saa kuitenkin käyttää luovasti.

HARJOITUKSELLE MESTARIKSI

– Kalligrafia edellyttää kärsivällisyyttä harjoitella ja avoimuutta omaksua uutta. Se myös kehittää näitä ominaisuuksia, toteaa pitkän linjan kalligrafi ja graafinen suunnittelija Arja Turunen.

– Ensin pitää opetella perusteet. Sen jälkeen voi alkaa saada omia oivalluksia, mistä alkaa todellinen seikkailu!

Turunen sai ensi kosketuksen kalligrafiaan opiskellessaan Taideteollisessa korkeakoulussa Olof Erikssonin johdolla. Puoliksi sattumalta hän päätyi sivutoimiseksi tekstiaajaksi Suomen Punaiselle Ristille.

– Tekstasin muun muassa kunniakirjoja. Niitä tuli tehtyä niin Urho Kekkoselle, entiselle Yhdistyneiden presidentille Jim Carterille kuin Mika Walttarillekin, hän muistelee.

Tekemisen myötä sujuvuutta ja varmuutta tuli lisää, ja into kasvoi. Turunen on syventänyt osaamistaan ahmimalla alan kirjoja sekä osallistumalla alan mestareiden – muun muassa Villu Tootsin, Margaret Daubneyn, Denis Brownin ja Brody Neuenschwanderin – erikoiskursseille.

Sittemmin Turunen on itsekin opettanut kalli- ▶

LIISA JUUSTALO

VUOKKO KOHO

Kalligrafian avulla voi tuottaa kauniita viestejä – kuten joulukortteja – tai tehdä taidetta.

– Kun olet sisäistänyt kirjainten rakenteen ja annat kynän liikkeiden sulavasti piirtyä paperille uudestaan ja uudestaan, kirjoitus virtaa rytmikkäästi kuin tanssi, Arja Turunen kuvaa.

Näin pääset alkuun

Kalligrafiassa tarvittavat välineet ovat varsin yksinkertaiset. Tarvitset lyijykynän, kumin ja viivoittimen sekä muutaman metallisen tekstausterän, kynänvarsia ja tussia. Kalligrafi Arja Turunen suosittelee aloittelijoille Brause-merkkisiä teriä. Markkinoilla on myös täyttekyniä, joissa muste on patruunoissa tai täytettävässä säiliössä, mutta ne ovat paljon kalliimpia eivätkä yhtä hyviä kuin irtoterät.

– Irtoterien etuna on myös se, että värin voi sekoittaa haluamukseen, Arja Turunen sanoo.

Irtoterien kanssa voi käyttää kaikkia vesiliukoisia värejä paitsi akryylivärejä. Väri valutetaan terän säiliöön pienellä siveltimellä tai pipetillä.

Harjoituspaperiksi käy tavallinen kopio-paperi. Varsinaiseen työskentelyyn sopivat akvarelli- ja pastellipaperi sekä kartonki.

Myös mallikirjaimisto on välttämätön. Selaisen löydät seuraavalta aukeamalta.

– Aivan ensimmäiseksi kannattaa tutustua terän toimintaan harjoittelemalla pysty-, vaak- ja vinoviivoja sekä o:n kaaria. Oleellista on, että liike tulee koko käsivarresta ja kehosta, ei vain ranteesta. Rentous on myös tärkeää, Turunen neuvoo.

– Kiinnitä huomiota siihen, että kirjai-

met ovat sopusoinnussa keskenään niin leveydeltään kuin muodoiltaan. Esimerkiksi kirjaimissa a, d ja q perusosan tulee olla samanlainen.

Kalligrafiasta kiinnostuneita Turunen kannustaa osallistumaan kursseille.

– Itse ei näe omia virheitään etenkin perusasioissa, kuten työasennossa ja siinä, miten pitää kynästä kiinni.

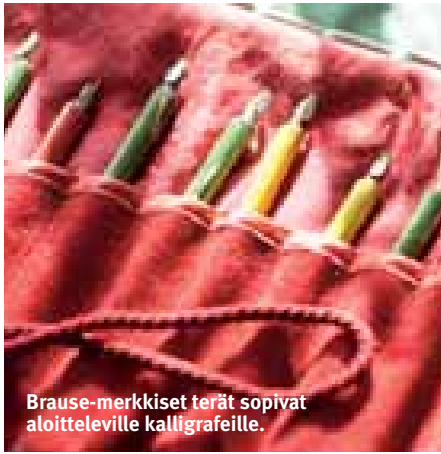
Vinkkejä taiteiluun

- Voit käsitellä taustan ennen tekstausta akvarelli- tai pastellivärein.
- Värivalikoima on rajaton, kun käytät tekstaukseen guassi- eli peitevärejä. Sekoita niistä veden kanssa kermamainen liuos. Kokeile esimerkiksi vaaleaa väriä tummalle paperille! Myös luonnon väriaineita, kuten teetä ja punajuurimehua, voi käyttää. Kultaväri sopii jouluun.
- Myös tasakärkisellä siveltimellä voi kirjoittaa. Näin saat isokokoista tekstiä.
- Kauniin rosoista jälkeä syntyy, kun hierrot paperin pintaan esimerkiksi kynttilää, märkää suolaa tai rasvaliitua. Näihin kohtiin eivät tussi, guassi tai akvarelli tartu.

- Näin valmistat yksilölliset joulukortit: Ota iso, paksuhko paperi (esimerkiksi A2-kokoa) ja maalaa se akvarelliväreillä. Tekstaa sen jälkeen arkille eri värein ja tyylein esimerkiksi hyvän joulun toivotuksia eri kielillä tai joululaulujen sanoja. Leikkaa lopuksi paperista irti sopivan kokoisia kortteja. Ylimääräiset palat voit hyödyntää pakettikortteina.

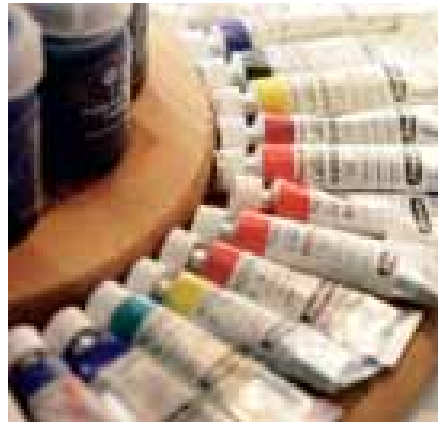
Arja Turunen käyttää kalligrafiata työssään graafisena suunnittelijana esimerkiksi kirjojen kansissa.

Brause-merkkiset terät sopivat aloitteleville kalligrafeille.

Ennen tekstaamista paperin taustan voi käsitellä akvarellivärein.

Arja Turunen käyttää mielellään myös niin sanottua automaattiterää, joka on tavallista metalliterää leveämpi ja käsintehty. Sellaisella ovat syntyneet esimerkiksi ylläolevat Rejoice- ja Expressive-teokset. Kalligrafian tekemisessä vain mielikuvitus on rajana – työt voivat olla esimerkiksi monikerroksisia.

Introduktion till kalligrafi

Utrustningen i kalligrafi är tämligen enkel. Du behöver en blyertspenna, ett gummi och en linjal samt några stift i metall för textning, pennskaft och tusch. För nybörjare rekommenderar kalligraf Arja Turunen stift av märket Brause. På marknaden finns även reservoarpennor där bläcket finns i patroner eller behållare som kan fyllas, men de är mycket dyrare och inte lika bra som lösa stift.

– Fördelen med lösa stift är också att man kan blanda färgen hur man vill, säger Turunen.

Med lösa stift kan man använda alla vattenlösliga färger utom akrylfärger. Man för in färgen i stiftets behållare med en liten pensel eller en pipett.

Som övningspapper fungerar vanligt kopieringspapper medan akvarell- och pastellpapper samt kartong lämpar sig för det egentliga arbetet.

Även ett modellalfabet är nödvändigt. Du finner ett på följande sida i denna tidning.

– Börja med att lära dig hur stiftet fungerar genom att öva dig att dra lodräta, vågräta och sneda streck samt att forma bågarna i bokstaven o. Det är viktigt att hela armen och kroppen är med i rörelsen, inte enbart handleden. Avslappning är också viktigt, förklarar Turunen.

– Eftersträva harmoni mellan bokstäverna, i både bredd och form. Exempelvis i bokstäverna a, d och q skall basdelen vara likadan.

Turunen uppmanar kalligrafintresserade att gå en kurs.

– Man ser inte själv sina fel, särskilt inte när det gäller fundamentala saker som arbetsställningar och hur man håller i penna.

Tips för målandet

- Du kan behandla bakgrunden med akvarell eller pastellfärg innan du börjar texta.
- Färgsortimentet är obegränsat när du använder gouache- eller täckfärger för textningen. Blanda färgerna med vatten till en mjölkliknande lösning. Prova exempelvis ljus färg på mörkt papper! Man kan även använda färgämnen från naturen, t.ex. te och rödbetsaft. Guldfärg passar till julen.
- Om man vill ha stor text kan också skriva med en pensel med jämn spets.
- Du får ett vackert ojämnt avtryck när du gnider papperets yta exempelvis med ett ljus, vätt salt eller en oljefärgskrita. På dessa ställen fastnar inte tusch, gouache eller akvarell.
- Så här tillverkar du personliga julkort: Ta ett stort, ganska tjockt papper (exempelvis A2-storlek) och måla det med akvarellfärger. Texta därefter i olika färger och stilar t.ex. god jul på olika språk eller ord från julsånger på arket. Klipp till slut ut kort i lämpliga storlekar. Överblivna bitar kan användas som paketkort.

grafaa muun muassa Taideteollisessa korkeakoulussa ja muutamissa pääkaupunkiseudun työväenopistoissa sekä pitää nyt myös omia kurssejaan.

KÄYTÄNNÖLLISTÄ JA TAITEELLISTA KALLIGRAFIAA

Kalligrafia sopii esimerkiksi onnittelun-, pöytä- ja käyntikortteihin, etiketteihin, ruokalistoihin, kutsuihin, adresseihin – ylipäätään kaikkeen, mihin halutaan ulkoasultaan hienostunut lopputulos.

– Minä hyödynnän kalligrafiaa omassa työssäni esimerkiksi kirjojen kansissa ja lehtien logoissa, viimeksi suunnitellessani ulkoasun Kahlil Gibranin kirjalle *Profeetta*, Turunen kertoo.

Nykyään tietokone korvaa valitettavan usein käsin tekemisen.

Kalligrafian toinen sovellusalue ovat yksittäisten kirjainten tai lyhyiden tekstipätkien, kuten aforismien tai runojen pohjalta tuotetut kalligrafiset teokset.

– Viime vuosina on syntynyt myös aivan uudenlaista, ekspressiivisempää ja ilmaisullisempää kalligrafiaa, joka lähentelee kuvataiteellista ilmaisuja. Siinä teksti on ennen kaikkea tunteiden ilmaisija ja visuaalinen elementti. Se ei välttämättä ole edes kokonaan luettavissa, Turunen kertoo.

JUURET OVAT ITÄMAISESSA KULTTUURISSA

Kalligrafian juuret ovat idässä. Se on saanut alkunsa melkein kaksi tuhatta vuotta sitten Kiinassa, missä se on edelleen kaikkein arvostetuin taidemuoto. Myös japanilaisessa ja arabialaisessa kulttuurissa kalligrafialla on tärkeä asema. Islam kieltää jumalan esittämisen kuvana, minkä seurauksena uskonnollisissa kirjoituksissa on perinteisesti kiinnitetty huomiota tekstin ulkoasuun.

Itämaisessa kalligrafiasa käytetään paksua ja pehmeää sivellintä. Jokaisen jäljen vetämistä harjoitellaan täydellisyteen asti. Myös sommittelu hiotaan viimeisen päälle: kirjainten painopisteet ja tyhjä tila ovat tärkeitä.

– Itämaista kalligrafiaa ei lännessä juurikaan harrasteta. Olisi hyvä osata kieltä, jotta voi tekstata sen kirjoitusmerkkejä, Turunen sanoo.

Länsimainen kalligrafia sai alkunsa luostareissa, missä munkit kopioivat uskonnollisia tekstejä.

Kalligrafinen teos voidaan sommitella lyhyistä tekstipätkistä, kuten runosta, sananlaskusta tai vaikka joululaulun säkeistöstä.

Täällä kalligrafian merkitys olikin suurimmillaan keskiajalla. Viime vuosikymmenten aikana innostus siihen on kuitenkin lisääntynyt voimakkaasti.

KUIN MUSIIKKIA

Turunen korostaa, että kalligrafian tekeminen on prosessi. Siinä ei saa kiinnittää huomiota pelkään lopputulokseen. Liian kova pyrkimys johonkin tiettyyn rajoittaa.

– Tekemisestä pitää nauttia! Kynän ja liikkeen pitää antaa viedä. Itse saatan innostuessani unohtaa ajan kulun ja kaiken ympärillä olevan, hän sanoo.

– Parhaimmillaan kalligrafia on kuin musiikkia, kun kynän ja käden liikkeessä on kaunis rytmien poljento.

Itse tehty ilahduttaa vastaanottajaa aina. Tekijän ei pidä olla liian ankara itselleen – käsinkirjoitettu saa näyttääkin hieman käsinkirjoitetulta! ●

Lisätietoja kalligrafiasta ja kurseista saat Suomen Kalligrafiayhdistyksestä (www.kalligrafia.org). Se mm. julkaisee Sulkanen-jäsenlehteä, jossa kerrotaan kalligrafiasta ja tiedotetaan alaan liittyvistä tapahtumista.

Hyvä opas aloittelevalle on Annukka Airaksen, Topi Heiskasen ja Liisa Uusitalon ”Kalligrafia – tekstaus-opas”, WSOY. Painos on toistaiseksi loppu, mutta kirjaa voi kysellä esimerkiksi kirjastoista.

Perusitalicista on hyvä aloittaa

Kalligrafi Liisa Uusitalo suosittelee aloittamaan harjoittelun perusitalicista, josta hän on piirtänyt Postia Sinulle -lehteä varten mallikirjaimiston.

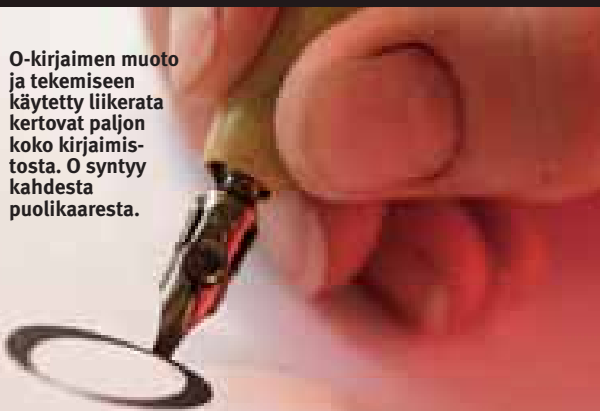
Perusitalic kuuluu niin sanottuihin kansliakursiiveihin. Renessanssin aikana paavin kansliassa kirjoitustyöt lisääntyivät nopeasti ja oli kehitetty uusi, nopeampi kirjoitus-tyyli. Tällöin syntyi eteenpäin kallellaan oleva kursiivi.

– Italic on siitä hyvä kirjain opetella, että sen pohjalta on helppo tehdä erilaisia variaatioita, Uusitalo sanoo.

Perusitalicissa kirjaimet ovat erillään. Kun se on tullut tutuksi, voi siirtyä italicin kursiiviin, joka muistuttaa perinteistä kaunokirjoitusta.

Aivan ensimmäiseksi kannattaa vetää apuviivat. Näiden väli määräytyy terän leveyden ja kirjaimiston korkeuden perusteella. Perusitalicissa apuviivojen väli – ja esimerkiksi pienen o-kirjaimen korkeus –

O-kirjaimen muoto ja tekemiseen käytetty liikerata kertovat paljon koko kirjaimistosta. O syntyy kahdesta puolikaaresta.

on viisi terän leveyttä.

– Kirjaimiston harjoittelu kannattaa aloittaa piirtämällä lyijykynällä niin sanottua luurankokirjainta, niin että kirjaimen muoto tulee tutuksi. Seuraavaksi voi kokeilla tasateräistä vedintä, jolloin luurangon ympärille syntyy vartalo, Uusitalo neuvoo.

Kaikki linjat vedetään joko ylhäältä alas tai vasemmal-

ta oikealle. Tussiterällä nämä ovatkin ainoat mahdolliset vetosuunnat. O-kirjain tehdään kahdessa osassa ja iso B-kirjain neljässä: ensin pystyviiva, sitten ylempi kaari, alempi kaari ja lopuksi alin vaakaviiva.

– Keskeistä on kaunis viivan paksuuden vaihtelu. Se syntyy, kun terä on noin 45 asteen kulmassa vaakalinjaan nähden.

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

uvvwxyz ääö 1234567890

A B C D E F G

H I J K L M

N O P Q R S

T U V W X Y Z

